

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie przemocy domowej wobec kobiet

(2006/C 110/15)

Dnia 14 lipca 2005 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię w sprawie *przemocy domowej wobec kobiet*

Sekcja ds. Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 22 lutego 2006 r. Sprawozdawcą była **Renate HEINISCH**.

Na 425. sesji plenarnej w dniach 15-16 marca 2006 r. (posiedzenie z dnia 16 marca 2006 r.) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny 99 głosami za, przy 2 głosach wstrzymujących się, przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Przemoc domowa, fizyczna i moralna, mężczyzn wobec kobiet stanowi jedno z najpoważniejszych pogwałceń praw człowieka — prawa do życia oraz do nietykalności fizycznej i psychicznej. Ponieważ przemoc ta wynika z wciąż jeszcze charakteryzującego nasze społeczeństwa nierównego podziału władzy pomiędzy płcie, zjawisko to dotyczy kobiet ze wszystkich warstw społecznych. Stanowi to hamulec rozwoju ogólnie pojętego społeczeństwa demokratycznego. Dlatego też jedno z najważniejszych zadań polityki europejskiej, opartej na poszanowaniu podstawowych praw człowieka, polega na zapobieganiu takim czynom oraz na opracowywaniu skutecznych procedur w zakresie edukacji, prewencji, ścigania karnego i wsparcia.

1.2 Bezpieczeństwo kobiet i ich równe traktowanie, będące integralną częścią składową praw podstawowych, powinny być zasadniczym punktem wyjścia i minimalnym wymogiem dla wszystkich państw, które są członkami UE lub pragną się nimi stać. W związku z tym EKES zwraca się z usilnym apelem do rządów pełniących przewodnictwo w Radzie UE, aby nadal intensywnie zajmowały się kwestią przemocy domowej wobec kobiet.

Adresaci: rządy przewodniczące Radzie UE, Komisja.

1.3 Wprawdzie największa odpowiedzialność za zwalczanie przemocy domowej spoczywa na państwach członkowskich, jednak ponieważ reakcje poszczególnych krajów są bardzo rozbieżne, EKES za niezbędne uznaje opracowanie **strategii ogólnoeuropejskiej**.

— Ponieważ przemoc domowa wobec kobiet z jednej strony odzwierciedla nierówność pomiędzy płciami, ale z drugiej strony nierówność tę pogłębia, EKES wzywa Komisję, by opracowała kompleksową strategię zwalczania tego zjawiska, w oparciu o istniejące już regulacje traktatowe.

— Podstawą tej ogólnoeuropejskiej strategii musi być przeprowadzenie pierwszych obejmujących całą UE badań, dotyczących stopnia rozpowszechnienia zjawiska przemocy

wobec kobiet, jej skutków dla jednostki i społeczeństwa oraz jej kosztów w wymiarze finansowym.

— Ponieważ przemoc domowa stanowi w zasadzie problem z zakresu równości szans kobiet i mężczyzn (gender equality), która to problematyka należy do kompetencji Dyrekcji Generalnej ds. Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Równości Szans, EKES proponuje, by to właśnie ta Dyrekcja Generalna w Komisji pełniła przewodnią rolę w tworzeniu ogólnoeuropejskiej strategii.

Adresaci: Komisja, Dyrekcja Generalna ds. Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Równości Szans

1.4 Przemoc domową naprawdę skutecznie można zwalczać tylko na właściwym szczeblu krajowym. Dlatego też, aby zapewnić praktyczne wdrażanie strategii, każde państwo członkowskie powinno w ramach opracowywania ogólnoeuropejskiej strategii przygotować własny **krajowy plan działań** na rzecz zwalczania przemocy domowej wobec kobiet, zawierający konkretne działania i terminy wykonania strategii. Należy przy tym uwzględnić zwłaszcza następujące kwestie, podając harmonogram działań i posiadane środki:

— Regulacje prawne, szczególnie w zakresie działań policji oraz w dziedzinie prawa.

— Gromadzenie danych statystycznych dotyczących przemocy domowej.

— Udzielanie pomocy i wsparcia faktycznym i potencjalnym ofiarom przemocy, zwłaszcza pod kątem „uwłasnowolnienia” (empowerment). Trzeba przy tym wziąć także pod uwagę działania związane z rynkiem pracy i konkretnym miejscem pracy.

— Ofiary przemocy domowej, wywodzące się ze specyficznych grup — np. imigrantki, kobiety starsze oraz bardzo młode kobiety, należy otoczyć szczególną troską.

— W odniesieniu do sprawców ważne są przede wszystkim działania prewencyjne oraz sankcje.

- Wszystkie realizowane środki oraz koncepcje powinny być ze sobą powiązane, obejmować różne instytucje i jednostki administracyjne.
- Choć zwalczanie przemocy domowej jest zadaniem państwa, to należy zapewnić organizacjom pozarządowym wsparcie finansowe i organizacyjne, zwłaszcza dlatego, że odgrywają one istotną rolę w zapobieganiu przemocy domowej wobec kobiet, organizowaniu kampanii informacyjnych oraz szkoleń, udzielaniu pomocy i wsparcia ofiarom oraz w działaniach odnoszących się do sprawców.
- Powinno się także zapewnić szkolenie prawników, policjantów, wychowawców, psychologów, pracowników służby zdrowia i pracowników społecznych, których zadaniem jest wczesne wykrycie przemocy domowej oraz udzielenie skutecznej pomocy osobom nią dotkniętym.
- Należy wyznaczyć krajowych sprawozdawców, których zadaniem byłoby gromadzenie, wymiana oraz opracowywanie informacji i danych statystycznych na temat przemocy domowej wobec kobiet, jak również pomoc w przekazywaniu sprawdzonych metod działania pomiędzy państwami członkowskimi oraz państwami kandydującymi.
- Krajowe plany działań oraz związane z nimi koncepcje i środki powinny być rozpowszechniane w kampaniach informacyjnych.

1.5 Zdaniem EKES-u, pilną potrzebą jest skontrolowanie, na ile faktycznie zrealizowano planowane zadania (monitoring). Szczególną uwagę należy przy tym zwrócić na to, czy ofiary i świadkowie przemocy domowej są gotowi zgłaszać takie przypadki na policję, co odczytywać można jako wyraz zaufania do policji, do instytucji prawa w ogóle oraz do organizacji społecznych.

Adresaci: państwa członkowskie.

1.6 Aby mieć pojęcie o zakresie zjawiska przemocy domowej wobec kobiet, uczulić na ten problem opinię publiczną i móc wypracować skuteczne rozwiązania na płaszczyźnie instytucjonalnej, potrzebne są informacje i dane statystyczne z wszystkich państw członkowskich, nawet jeśli żadna statystyka nigdy w pełni nie odda rozmiaru takiego problemu jak przemoc domowa.

1.7 EKES uważa, że we wszystkich państwach członkowskich oraz państwach kandydujących pilnie potrzebne jest prowadzenie godnych zaufania i porównywalnych statystyk na temat przemocy domowej wobec kobiet. Niezwłocznie należy rozpocząć opracowywanie niezbędnych do tego podstaw i regulacji.

Adresaci: Komisja, Eurostat, nowo utworzony Europejski Instytut ds. Równości Mężczyzn i Kobiet, państwa członkowskie.

1.8 Zdaniem EKES-u konieczne są nowe sposoby zwalczania przemocy domowej wobec kobiet — zarówno poprzez zapobieganie, jak i poprzez sankcje oraz wymiana sprawdzonych praktyk i działań pomiędzy państwami członkowskimi oraz na szczeblu europejskim. EKES uważa, że użycie krajowych środków masowego przekazu do regularnego rozpowszechniania odpowiednich informacji celem uwolnienia ofiar od poczucia winy mogłoby pomóc im w podjęciu decyzji o ujawnieniu czynów, których padły ofiarami, co jest pierwszym krokiem na drodze do większego poczucia własności. Państwa członkowskie powinny w większym stopniu wykorzystywać środki masowego przekazu do informowania o prawach, procedurach i strukturach pomocy dla ofiar.

Adresaci: państwa członkowskie, EUCPN.

2. Uzasadnienie

2.1 Zakres, przyczyny i skutki przemocy mężczyzn wobec kobiet

2.1.1 W ciągu ostatnich czterech dekad temat przemocy mężczyzn wobec kobiet z problemu uznawanego za tabu, będącego „prywatną sprawą” dotkniętych nim kobiet, stał się kwestią społeczną, żywo dyskutowaną w aspekcie publicznym, kryminalnym i politycznym. Decydujący udział w zmianie postrzegania tego problemu miały (i wciąż mają) inicjatywy kobiet i ruch feministyczny, wielokrotnie i dobitnie zwracając uwagę na znaczną skalę przemocy mężczyzn wobec kobiet w sferze prywatnej i w rodzinie oraz na niewystarczające reakcje na nią ze strony władz i instytucji.

2.1.2 Przemoc domowa wobec kobiet nie jest problemem indywidualnym jednej kobiety, lecz problemem społeczno-politycznym, związanym z gorszym położeniem kobiet w strukturach społecznych i z ich dyskryminacją w społeczeństwach wciąż zdominowanych przez mężczyzn. Przemoc ta, choć w różnym zakresie, jest obecna we wszystkich państwach świata i we wszystkich warstwach społecznych. Ma ona wpływ na dostęp lub powrót kobiet do świata pracy i/lub na ich zdolność do pełnego wypełniania zadań związanych z zajmowanym stanowiskiem.

2.1.3 Zgodnie z raportem „Przemoc i zdrowie”, opublikowanym w 2002 r. przez Światową Organizację Zdrowia (WHO), w którym przeanalizowano wyniki 48 badań dotyczących stopnia rozpowszechnienia zjawiska przemocy wobec kobiet, od 10 % do 69 % (w zależności od kraju i rodzaju badań) kobiet doświadczyło w swoim życiu przemocy fizycznej ze strony mężonka/partnera⁽¹⁾. Po przeanalizowaniu różnych badań europejskich w opracowaniu dotyczącym „Sytuacji życiowej, bezpieczeństwa i zdrowia kobiet w Niemczech”, opublikowanym w 2004 r. przez niemieckie Federalne Ministerstwo ds. Rodziny, Seniorów, Kobiet i Młodzieży, podaje się odsetek przemocy fizycznej wobec kobiet wynoszący pomiędzy 7 % a 45 %⁽²⁾.

⁽¹⁾ Światowa Organizacja Zdrowia: *Światowy raport na temat przemocy i zdrowia*, 2002 r. (ang. *World Report On Violence And Health*), www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/summary.pdf.

⁽²⁾ Federalne Ministerstwo ds. Rodziny, Seniorów, Kobiet i Młodzieży: *Sytuacja życiowa, bezpieczeństwo i zdrowie kobiet w Niemczech. Reprezentatywne badanie dotyczące przemocy wobec kobiet w Niemczech*, 2004 r. (niem. *Lebenssituation, Sicherheit und Gesundheit von Frauen in Deutschland. Eine repräsentative Untersuchung zu Gewalt gegen Frauen in Deutschland*) (www.bmfsfj.de).

2.1.4 Przy ocenie tych danych statystycznych uwzględnić trzeba fakt, że po pierwsze są one zdecydowanie niekompletne, a po drugie można je ze sobą porównać tylko w niewielkim stopniu, jeżeli w ogóle jest to możliwe. Opierają się one na różnych definicjach przemocy wobec kobiet, metody gromadzenia danych i ich zakres odbiegają od siebie i wreszcie same kobiety są w różnym stopniu skłonne opowiadać o przemoc, której doświadczyły od swojego partnera. W każdym razie dane te pozwalają stwierdzić, że przemoc mężczyzn wobec kobiet istnieje we wszystkich krajach świata, także w państwach członkowskich UE. Należy również zakładać, że we wszystkich krajach zjawisko to jest znacznie bardziej rozpowszechnione niż wskazywałyby na to owe dane.

2.1.5 Obecnie nie podlega dyskusji, iż rodzaj i skala przemocy mężczyzn wobec kobiet uzależnione są od patriarchalnych struktur władzy i określonej przez nie roli obu płci w danym społeczeństwie. Przemoc mężczyzn wobec kobiet jest zjawiskiem wynikającym bezpośrednio ze struktur społecznych, czyli z nierównej sytuacji pomiędzy kobietami i mężczyznami. Brak równości kobiet i mężczyzn sprawia również, że ten rodzaj przemocy jest nie dość zbadany, zwalczany i karany sankcjami prawnymi. Do zmniejszenia tej przemocy w znaczący sposób przyczyniają się społeczne procesy równouprawnienia i równego traktowania kobiet i mężczyzn oraz przyznanie kobietom jednakowych praw i wolności. Decydującymi czynnikami dla samodzielnego życia, w którym zagrożenie przemocą domową jest ograniczone, są: pozycja społeczna kobiety, jej wykształcenie i możliwości zawodowe, ekonomiczna/finansowa niezależność od partnera oraz zakres jej uczestnictwa w życiu społecznym.

2.1.6 Istnieją również jednoznaczne dowody, iż przemoc wobec kobiet ma poważne konsekwencje psychiczne, psychosocjalne i zdrowotne, oddziałujące również na opiekę zdrowotną i rynek pracy.

2.2 Przemoc domowa wobec kobiet jako zagrożenie w Unii Europejskiej

2.2.1 Kamieniem milowym w kształtowaniu nowej oceny zjawiska przemocy wobec kobiet była Czwarta Światowa Konferencja Narodów Zjednoczonych w sprawie Kobiet, która odbyła się w Pekinie (Chiny) w 1995 r. i w której udział wzięły wszystkie państwa członkowskie Unii Europejskiej. Ich przedstawiciele, wspólnie ze wszystkimi pozostałymi uczestnikami konferencji, przyjęli deklarację pekińską i platformę działania oraz postanowili między innymi podjąć działania zapobiegające przemocy wobec kobiet i eliminujące ją⁽³⁾.

⁽³⁾ Czwarta Światowa Konferencja Narodów Zjednoczonych w sprawie Kobiet: Deklaracja pekińska i platforma działania (ang. *The United Nations: Fourth World Conference on Women: Beijing Declaration and Platform for Action*) www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/index.html.

2.2.2 Wprowadzić to państwa członkowskie mają realizować te działania, jednakże i na poziomie europejskim podjęto kroki, aby je wesprzeć w realizacji tego zadania. Oprócz problemu handlu kobietami działania koncentrowały się na przemoc domowej wobec kobiet (patrz również: raport opublikowany w 2004 r. przez Europejskie Lobby Kobiet „Pekin po dziesięciu latach — 1995-2005”⁽⁴⁾).

2.2.3 Do najnowszych działań na poziomie europejskim należy planowana realizacja decyzji Rady Europy ze szczytu, który odbył się w Warszawie w dniach 16-17 maja 2005 r.: „Rada Europy podejmie działania na rzecz zwalczania przemocy wobec kobiet, w tym przemocy w rodzinie. Zostanie powołana grupa robocza, której zadaniem będzie ocena postępu prac na poziomie krajowym oraz stworzone zostaną instrumenty do oceny efektów na poziomie ogólnoeuropejskim, z myślą o formułowaniu propozycji konkretnych działań”⁽⁵⁾.

2.2.4 Poza tym w Parlamencie Europejskim Komisja Praw Kobiet i Równouprawnienia przedstawiła sprawozdanie w sprawie obecnej sytuacji oraz przyszłych działań w zakresie zwalczania przemocy wobec kobiet⁽⁶⁾.

2.3 Analiza i propozycje EKES-u

2.3.1 W ostatnich latach UE bez wątplenia poczyniła postępy w walce z przemocą domową wobec kobiet: wszystkie państwa członkowskie uznają ten rodzaj przemocy za problem, wszędzie opracowano również programy i podjęto działania w celu uwrażliwienia na tego rodzaju przemoc, jej zapobieganiu i eliminacji. Także kraje kandydujące zdały sobie sprawę z braków w tej dziedzinie i dążą do poprawy sytuacji⁽⁷⁾.

2.3.2 Jednakże dostępne są jedynie bardzo fragmentaryczne informacje, których porównanie jest prawie niemożliwe: brakuje wspólnych definicji, w szczególności dla oceny statystycznej przemocy domowej wobec kobiet, brakuje dokładnej wiedzy o działaniach podjętych w poszczególnych państwach członkowskich, ukierunkowanych na zapobieganie, interwencjonowanie i karanie — nie mówiąc już o możliwości oceny ich skuteczności.

⁽⁴⁾ Europejskie Lobby Kobiet: *Pekin po dziesięciu latach. 1995-2005: przegląd realizacji pekińskiej platformy działania przez Unię Europejską* (ang. *Beijing+10. 1995-2005: Review of the Implementation of the Beijing Platform for Action by the European Union*) listopad 2004 r. (www.womenlobby.org).

⁽⁵⁾ CM-SUIV13(2005)7; www.coe.int/t/dcr/summit/20050517_plan_action_en.asp. Grupa zostanie powołana w 2006 r.

⁽⁶⁾ *Sprawozdanie w sprawie obecnej sytuacji oraz przyszłych działań w zakresie zwalczania przemocy wobec kobiet (2004/2220(INI)) Komisji Praw Kobiet i Równouprawnienia w PE z dnia 9.12.2005 (A6-0404/2005)*.

⁽⁷⁾ Patrz: *Sprawozdanie w sprawie kobiet w Europie Południowej* (ang. *Report on Women in South-East Europe - 2003/2128(INI)*) Komisji Praw Kobiet i Równouprawnienia w PE z dnia 24.5.2004 (A5-0182/2004).

2.3.3 W niniejszej opinii przemoc domową wobec kobiet definiuje się jako **przemoc ze strony partnera**. Jest to psychiczna lub fizyczna (również seksualna) przemoc w małżeńskim lub nieformalnym związku, również w przypadkach, gdy występuje ona po rozstaniu, ale bezpośrednio wynika z wcześniejszego związku. Chodzi tu o proces mający na celu kontrolę i podporządkowanie, kiedy narusza się prawa partnera do wolności i nietykalności fizycznej, psychicznej i seksualnej. Przy tym zwłaszcza kobiety dotknięte przemocą psychiczną (psychicznym okrucieństwem) mają ogromne trudności z broniением się przed nią lub z zakończeniem związku. W większości przypadków przemoc domowej sprawcami są mężczyźni, a ofiarami kobiety.

2.3.4 Przemoc nie dotyka tylko i wyłącznie samych ofiar, ale także innych członków rodziny, zwłaszcza **dzieci**. Dzieci, będące świadkami przemoc domowej, zawsze same padają ofiarą przemocy psychicznej, a także częściej niż inne dzieci doświadczają przemocy fizycznej. Jednak przemoc domowa nie jest skierowana bezpośrednio czy pośrednio przeciw nim.

2.3.5 Przemoc wobec dzieci, również i przede wszystkim ta w najbliższym środowisku, jest problemem tak istotnym, że nie należy go wrzucać do jednego worka z przemocą domową wobec kobiet, lecz potraktować odrębnie.

2.3.6 W związku z przedstawioną sytuacją omówiono przede wszystkim następujące zalecenia:

2.3.7 Ustalenie podstaw prawnych zapobiegania i ścigania przemoc domowej wobec kobiet oraz ich realizacji w państwach członkowskich

2.3.7.1 Dotychczasowe doświadczenia pokazują, że istnienie uregulowań prawnych ma decydujące znaczenie dla uwrażliwienia na przemoc domową, zapobiegania oraz zwalczania jej za pomocą odpowiednich działań interwencyjnych. Wzorem w tej dziedzinie jest Austria (od przyjęcia ustawy o ochronie przed przemocą w rodzinie z dnia 1 maja 1997 r.). Podobne uregulowania wprowadzono w międzyczasie także w wielu innych państwach europejskich⁽⁸⁾.

2.3.7.2 W dyskusję wewnątrz Wspólnoty Europejskiej ważny wkład wniosłaby dokładna, aktualna informacja o poszczególnych uregulowaniach prawnych, w szczególności w odniesieniu do procedur policyjnych i kompetencji sądów, a przede wszystkim działalności i powiązań z innymi podmiotami zainteresowanymi, również z organizacjami oferującymi pomoc i doradztwo (organizacjami pozarządowymi).

2.3.7.3 Jednak równie istotne byłyby informacje, jak zapewnić praktyczne wdrożenie regulacji prawnych. Doświadczenia państw członkowskich wskazują, że samo ustawodaw-

stwo bynajmniej nie wystarczy, aby skutecznie zapobiegać przemoc domowej wobec kobiet i ją zwalczać.

2.3.8 Opracowywanie i zbieranie danych statystycznych dotyczących przemoc domowej wobec kobiet

2.3.8.1 Jeśli chodzi o dane statystyczne, to obecna sytuacja jest wysoce niezadowolająca. Nie ma jak dotąd żadnych sprawdzonych i wiarygodnych danych statystycznych odnoszących się do przemoc domowej wobec kobiet, które zostałyby uzgodnione na poziomie europejskim, a zatem byłyby porównywalne. Zgodnie z dostępnymi informacjami, wskaźniki opracowane podczas duńskiego przewodnictwa, nie zostały dotąd wdrożone.

2.3.8.2 Statystyki kryminalne z poszczególnych państw członkowskich dotyczące tego zagadnienia, o ile w ogóle są dostępne, mogą być w najlepszym razie zebrane przez **Eurostat**. Według informacji z Dyrekcji Generalnej ds. Sprawiedliwości, Wolności i Bezpieczeństwa, Eurostat opracowuje właśnie instrumenty pozyskiwania porównywalnych danych dla statystyk kryminalnych. Jak dotąd **Europol**, podobnie jak Interpol, zajmował się tym zagadnieniem w bardzo ograniczonym stopniu. Natomiast prace prowadzone w ramach programu DAPHNE stanowią cenny wkład w poprawę obecnej sytuacji i dlatego koniecznie należy je kontynuować.

2.3.8.3 O ile w dalszym ciągu powinno się dążyć do porównywalnego ujmowania danych w statystykach kryminalnych odnoszących się do przemoc domowej, prawdopodobnie łatwiejsze będzie przeprowadzenie na poziomie krajowym **ankiet/badań społecznych** („Victim surveys”), dokonanych w oparciu o porównywalne kryteria. W projekcie EIDIV dotyczącym europejskiej bazy wskaźników dotyczących przemoc w związkach intymnych (ang. *European Indicators Database on Intimate Partner Violence*), wspieranym przez program DAPHNE, przedstawia się stosowne propozycje dotyczące zharmonizowanego europejskiego badania społecznego, które mogłoby zostać przeprowadzone w stosunkowo prosty sposób w krótkim okresie. W tym kontekście możliwe byłoby również ujęcie zakładania i działalności **punktów interwencyjnych** (organizacji pozarządowych).

2.3.8.4 Również w ramach badań **Eurobarometru** możliwe byłoby przeprowadzenie reprezentatywnych ankiet. Na przykład w ramach wspomnianej już europejskiej kampanii przeciw przemoc w małżeństwie i partnerstwie przeprowadzono ankietę Eurobarometru dotyczącą stosunku Europejki i Europejczyków do przemoc domowej. Wedle dostępnych informacji na rok 2006 planuje się kolejną ankietę.

⁽⁸⁾ Dearing A., Haller M., *Das Österreichische Gewaltschutzgesetz*, Wiedeń, 2000 r.; Ullmann M., *Der polizeiliche Umgang mit häuslicher Gewalt in Österreich*, w: Schröder D., Petzold P. (wyd.), *Gewalt in sozialen Nahraum I. Eine erste Zwischenbilanz nach Einführung des Gewaltschutzgesetzes*, Frankfurt, 2004, str. 7-23.

2.3.9 Podkreślenie znaczenia zapobiegania przemocy domowej wobec kobiet

2.3.9.1 Decydujące znaczenie ma zapobieganie przemocy domowej wobec kobiet. O ile ważne jest upublicznienie tej formy przemocy, przełamanie milczenia, ściganie jej jako czynu karalnego, który stanowi, niesienie pomocy ofiarom, chronienie ich i wspieranie, o tyle nieporównywalnie ważniejsze jest podjęcie działań zapobiegających wystąpieniu tej przemocy.

2.3.9.2 W uniwersalnym zapobieganiu przemocy w społeczeństwie ważna jest przede wszystkim informacja i nieustanne wyjaśnianie, że w nowoczesnym społeczeństwie demokratycznym nie wolno przyzwalać na przemoc mężczyznom wobec kobiet. Już od najwcześniejszych lat dzieci — zarówno dziewczynki, jak i chłopcy — powinny się uczyć, że i chłopcy i dziewczynki, kobiety i mężczyźni są tak samo ważni, mają te same prawa i obowiązki oraz równe możliwości. Wychowanie w duchu równouprawnienia należy kontynuować przez cały okres edukacji szkolnej, a także w późniejszym życiu.

2.3.9.3 Przemoc domowa ma znaczny wpływ na dzieci będące jej mimowolnymi świadkami i wzrastające w jej atmosferze. Z tego względu należy wcześniej i trwale pomagać dzieciom wyrwać się z kręgu przemocy i nauczyć je rozwiązywania problemów bez uciekania się do niej.

2.3.9.4 Poprzez odpowiednie działania socjalne, ekonomiczne i prawne należy zadbać o to, by nie powstawały sytuacje życiowe szczególnie sprzyjające występowaniu przemocy domowej. Zalicza się do nich złe warunki materialne, finansowe i ekonomiczne uzależnienie od partnera, złe warunki mieszkaniowe oraz nadużywanie alkoholu i narkotyków. Złe warunki socjalne mogą zwiększyć ryzyko przemocy wobec kobiet, nawet jeśli występuje ona we wszystkich warstwach społecznych.

2.3.10 Wspieranie projektów interwencyjnych i porozumień na rzecz współpracy: optymalizacja pomocy, działań wobec sprawców i „uwłasnowolnienie” (empowerment)

2.3.10.1 Kobiety będące ofiarami przemocy domowej, nie otrzymują zazwyczaj wielkiego wsparcia ze strony swojego otoczenia społecznego. Także instytucje, które posiadają kompetencje w tej dziedzinie, często nie dostrzegają tego zagadnienia lub były bezradne w konfrontacji z nim, uznając, że zjawisko to należy do sfery życia prywatnego. Jeśli sprawdziły się schroniska dla ofiar przemocy domowej, to należy zachować i rozbudowywać tę infrastrukturę pomocy. Ponadto nadal należy poprawiać współpracę pomiędzy państwowymi i niepaństwowymi jednostkami i instytucjami, np. poprzez zinstytucjonalizowane porozumienia na rzecz współpracy (projekty interwencyjne).

2.3.10.2 Projekty interwencyjne i porozumienia na rzecz współpracy mogą zapoczątkować i doprowadzić do zmiany nastawienia: mężczyźni zostaną włączeni w dyskusję i działania

przeciw przemocy w relacjach między płciami, uznani za współodpowiedzialnych i traktowani nie tylko jako część problemu, ale również jako aktywni uczestnicy jego rozwiązywania. Kobiety, będące ofiarami przemocy domowej, nie zostają trwale przypisane do roli ofiar, ale są „uwłasnowolnione” (empowerment). W realizacji tych zadań szczególną rolę do spełnienia mają organizacje pozarządowe.

2.3.10.3 Mimo że nie wyczerpie to zagadnienia, należy w tym kontekście wymienić jeszcze pięć kolejnych problemów:

2.3.11 Zwracanie większej uwagi na sytuację imigrantek

2.3.11.1 Według wszystkich dostępnych informacji w społeczności imigrantek istnieją grupy silniej dotknięte problemem przemocy domowej niż porównywalne grupy ludności miejscowej, a jednocześnie otrzymują one mniej pomocy ze strony organizacji państwowych i niepaństwowych. Ta sytuacja ma wiele przyczyn; należy wymienić pewne utrzymujące się odizolowanie społeczności imigrantek, utrudniony dostęp do instytucji społeczeństwa obywatelskiego, bariery językowe, różnice kulturalno-społeczne czy też po prostu brak wiedzy o tym, dokąd udać się po pomoc. Sytuacja imigrantek nielegalnie przebywających w danym kraju jest szczególnie skomplikowana, gdyż ich status i niedostateczne poinformowanie o własnych prawach niezmiernie utrudniają skorzystanie z pomocy w przypadkach przemocy domowej, chociaż mają one do tej pomocy takie samo prawo, jak obywatelki danego państwa czy imigrantki legalnie w nim przebywające.

2.3.12 Silniejsze zaangażowanie w ten problem środowisk prawników, policjantów, wychowawców, psychologów, pracowników służby zdrowia i pracowników społecznych

2.3.12.1 W krajowej polityce w tej dziedzinie dążyć należy do tego, by prawnicy, policjanci, wychowawcy, psychologowie, pracownicy służby zdrowia i pracownicy społeczni byli w stanie wcześniej zauważyć występowanie przemocy. Brak odpowiedniej wiedzy w tych grupach zawodowych na temat symptomów, form występowania oraz cykli i stopni eskalacji przemocy powoduje, że problem ten staje się tabu, nie rozpoznaje się jego procesów i stosuje się niewłaściwe środki — z fatalnymi niekiedy skutkami.

2.3.13 Kontrola zakazu zbliżania się i kontaktowania się

2.3.13.1 W ramach ustaw o ochronie przed przemocą w rodzinie możliwe jest zazwyczaj orzekanie o zakazie zbliżania i kontaktowania się. Jednakże próba zapewnienia w ten sposób ofierze ochrony przed jej agresywnym partnerem może zostać obrócona wniwecz przez przyznanie partnerowi (byłemu mężowi) prawa do odwiedzin wspólnych dzieci. W niektórych państwach członkowskich uregulowano już rozwiązanie tego problemu.

2.3.13.2 Ciągłe jeszcze wiele kobiet, będących ofiarami przemocy domowej, musi szukać ochrony w schroniskach dla kobiet. Pomimo wszelkich wysiłków pracowników schronisk pobyt tam może mieć negatywny wpływ na stan psychiczny ofiar, a w szczególności towarzyszących im dzieci. Dlatego też powinny zostać ustanowione podstawy prawne dla tego, by zasadniczo to sprawca przemocy domowej musiał opuścić wspólne mieszkanie i by pozostawało ono do wyłącznego użytku ofiary.

2.3.14 Zwracanie większej uwagi na sytuację starszych kobiet jako ofiar przemocy domowej

2.3.14.1 Zgodnie z danymi punktów doradztwa dla kobiet szczególnie starszym kobietom doświadczającym przemocy trudno jest zwrócić się o pomoc i uzyskać ją. Wzorce podziału ról pomiędzy płciami mogą być w tej sytuacji jeszcze głęboko zakorzenione. W kampaniach informacyjnych o przemocy domowej należy lepiej uwzględnić grupę docelową kobiet starszych nie tylko, aby wskazać im możliwości uzyskania

pomocy, ale przede wszystkim, aby uświadomić im, że do takiej pomocy mają prawo.

2.3.15 Funkcjonowanie ofiar przemocy domowej w szeroko rozumianym życiu społecznym, a zwłaszcza na rynku pracy

2.3.15.1 Przemoc domowa wobec kobiet utrudnia ofiarom funkcjonowanie w szeroko rozumianym życiu społecznym, a zwłaszcza na rynku pracy, czego skutkiem jest marginalizacja, ubóstwo, zależność finansowa i materialna. Fizyczne i psychiczne konsekwencje przemocy oddziałują nie tylko na dostęp ofiar do rynku pracy, ale także na ich sytuację jako pracownika (nieobecności, obciążenie psychiczne czy zmiany miejsca zamieszkania itd.). Dlatego istnieje potrzeba kompleksowych rozwiązań tego problemu przez instytucje rynku pracy, np. poprzez zawarcie porozumień pomiędzy pracodawcami a związkami zawodowymi, mających na celu ochronę i wsparcie dla pracownic dotkniętych przemocą domową, jak to ma miejsce np. w Szwecji.

Bruksela, 16 marca 2006 r.

Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Anne-Marie SIGMUND
